

Hodnocení v současné škole

PhDr. Simona Kiryková, Ph.D.

Studijní opora čerpá z materiálů, které vznikly v rámci ESF projektu č. CZ1.07/2.2.00/18.0027.

9. EVALUACE A AUTOEVALUACE ŠKOL A VZDĚLÁVACÍCH SYSTÉMŮ

***Anotace:** Kapitola seznamuje s dalšími úrovněmi hodnotících procesů dotýkajících se školství. Od hodnotících procesů v přímé výuce (předchozí kapitoly) postupujeme k poznávání podmínek a (auto)evaluační praxe škol, přes (auto)evaluaci kvality a efektivity školského a vzdělávacího systému České republiky až k mezinárodním srovnáním výstupů vzdělávacích systému zemí celého světa.*

***Klíčové pojmy:** evaluace a autoevaluace školy, evaluace a autoevaluace vzdělávacího systému České republiky, SCIO, Kalibro, mezinárodní srovnávání, OECD, PISA.*

9.1. Úrovně (auto)evaluace ve školství

Evaluací rozumíme proces určování hodnoty, kvality a efektivity fungování systémů a jejich součástí.

Ve školství je evaluace prováděna na čtyřech základních úrovních:

- 1) mikroúroveň - evaluace a autoevaluace jednotlivých škol
- 2) meziúroveň - evaluace škol určitého druhu, škol v určitém regionu
- 3) národní úroveň – evaluace vzdělávacího systému země,
- 4) mezinárodní úroveň – evaluace a porovnávání efektivity vzdělávacích systémů zemí.

Rozlišujeme evaluaci :

- a) vnější (externí) – provádějí inspekční orgány, zřizovatelé a provozovatelé škol, výzkumná pracoviště, státní úřady a další pověřené instituce,
- b) vnitřní (interní) – autoevaluace – provádějí školy a školská pracoviště samostatně.

Autoevaluace je cyklickým, systematickým a systémovým procesem... V jeho průběhu se pomocí různých metod a nástrojů sbírá a s využitím kritérií i indikátorů analyzuje průkazný materiál k vyhodnocování míry, v jaké se podařilo dosáhnout plánovaných cílů... O zjištěných poznacích se následně ve škole diskutuje a získané výstupy jsou impulzem pro další práci ...

Autoevaluace je jedním z hlavních mechanismů autonomie školy, který, pokud je funkční, napomáhá jejímu žádoucímu rozvoji.

(dle Průcha, 2009, s. 582)

Smyslem evaluačních i autoevaluačních procesů je zjištění kvality a efektivity práce škol a částí i celku vzdělávacího systému. Na základě výsledků evaluace a autoevaluace škola/obec/kraj/stát/společenství států rozpracovávají strategii dalšího rozvoje opatření k udržování a zvyšování kvality a efektivity vlastní práce.

9.2. (Auto)evaluace škol

Povinnost škol podrobit se procesu evaluace ze strany pověřených hodnotících orgánů je stanovena v §12 zákona č. 561/2005 Sb.¹ Pro práci jednotlivých škol je hodnotícím orgánem Česká školní inspekce, hodnocení vzdělávací soustavy v kraji provádí krajský úřad, hodnocení vzdělávací soustavy České republiky provádí Ministerstvo školství České republiky.

Povinnost škol provádět vlastní hodnocení je stanovena ve vyhlášce č. 15/2004 Sb.² Každá škola je povinna zpracovat za období jednoho nebo dvou školních roků vlastní hodnocení školy. Jako hlavní oblasti – tzn. kritéria a indikátory hodnocení práce školy jsou stanoveny.

- a) podmínky ke vzdělávání,
- b) průběh vzdělávání,
- c) podpora školy žákům a studentům, spolupráce s rodiči, vliv vzájemných vztahů školy, žáků, rodičů a dalších osob na vzdělávání,
- d) výsledky vzdělávání žáků a studentů,
- e) řízení školy, kvalita personální práce, kvalita dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků,
- f) úroveň výsledků práce školy, zejména vzhledem k podmínkám vzdělávání a ekonomickým zdrojům. (viz §8, vyhláška č. 15/2005 Sb.)

Potřeba autoevaluace českých škol se objevuje až počátkem 90. let minulého století, jako důsledek a průvodní jev decentralizace školství, provázené rostoucí ekonomickou, legislativní i pedagogickou autonomií škol. Jako jedny z prvních realizovaly zodpovědnou (nejen formální) autoevaluaci alternativní školy či alternativní vzdělávací programy (Zdravá škola, Step by Step).

Soudobá praxe autoevaluace českých škol se neopírá o jednotné metodické postupy. Probíhá v rámci managementu školy, v součinnosti se školní radou a dalšími subjekty zapojenými do činnosti školy. Na pomoc školám v realizaci kvalitní a smysluplné evaluace realizovalo MŠMT

---

¹ Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Viz příloha v 1. kap.

² Vyhláška č. 15 ze dne 27. prosince 2004, kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy. Viz příloha.

ve spolupráci s Národním ústavem odborného vzdělávání a Národním institutem pro další vzdělávání dlouhodobý projekt Cesta ke kvalitě (viz [AUTOEVALUACE ŠKOL\Cesta ke kvalitě, Národní ústav odborného vzdělávání.mht](#)).

Jedním z prvních kroků evaluace je zpracování tzv. SWOT analýzy. Jedná se o metodu převzatou z firemního managementu, která slouží ke zjišťování tzv. “slabých a silných stránek organizace”, dále jejího potenciálu (“příležitosti”) a případných nejistých stránek (rizika”). Na základě zjištění a pojmenování oblastí, na jejichž kvalitu a potenciál se může škola spoléhat, i oblastí, ve kterých si uvědomuje své rezervy, může škola rozpracovat strategie dalšího vývoje a eliminovat případná ohrožení další práce. Viz příloha [AUTOEVALUACE ŠKOL\Metodický postup autoevaluace školy.pdf](#)

OTÁZKY A ÚKOLY K SAMOSTUDIU A K VLASTNÍ PRÁCI:

1. Prostudujte příklady autoevaluačních materiálů v příloze.
2. Seznamte se s výstupy projektu Cesta ke kvalitě.
3. Pokuste se o návrh SWOT analýzy Vašeho pracoviště.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

HEJČÍKOVÁ, . Analýza podmínek školy aneb SWOT analýza jako odrazový můstek pro tvorbu ŠVP. *Metodický portál: Články* [online]. 12. 12. 2005, [cit. 2012-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/421/ANALYZA-PODMINEK-SKOLY-ANEK-SWOT-ANALYZA-JAKO-ODRAZOVY-MUSTEK-PRO-TVORBU-SVP.html>>. ISSN 1802-4785.

LITERATURA KE KAPITOLE:

9.3. (Auto)evaluace vzdělávacího systému v České republice

Evaluaci vzdělávacích výsledků dílčích částí a stupňů vzdělávacího systému v České republice provádějí od roku 1989³ státní i nestátní organizace. Jedny z prvních evaluačních studií v novodobé historii realizovala **Česká školní inspekce** (testování znalostí žáků 8. ročníků základní školy v roce 1994, žáků gymnázií v roce 1995). Průběžné zjišťování výsledků vzdělávání v ZŠ a SŠ provádějí od poloviny devadesátých let minulého století nestátní organizace, např. **Kalibro** nebo **SCIO**. Po více než desetiletí volných evaluačních pokusů vzniklo v roce 2006 **Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání (CZVV)** jako státní instituce, která má realizovat hodnocení výsledků vzdělávání v jednotlivých segmentech českého školství a zároveň i rozpracovávat metodiku tohoto hodnocení.

Uvedené organizace provádějí tzv. **národní srovnávací zkoušky**, tedy testování výstupů u žáků vybraných ročníků vybraných stupňů a druhů škol v celé české republice. Na základě vyhodnocování těchto zjištění se vyslovují ke kvalitě a efektivitě práce jednotlivých škol.

Výsledky procesů testování výstupů žáků škol by měly sloužit zřizovateli škol – státu – jako měřítko kvality práce škol a jako podklad pro uplatňování strategií dalšího zkvalitňování školství. Odborníci však konstatují, že ministerstvu školství jako národní koordináční orgán školství v zemi nevytvořilo evaluační plán, dílčí evaluační procesy probíhají nekoordinovaně a nemohou vést ke koncepčním změnám v systému a jeho fungování.

Výsledky národních srovnávacích zkoušek, realizovaných společnostmi SCIO, v současnosti slouží jako indikátor pro přijetí na vyšší stupně škol. Jejich další využití je předmětem odborných i veřejných diskuzí.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

<http://www.scio.cz/>

<http://www.kalibro.cz/>

<http://www.csicr.cz/>

<http://www.cermat.cz/>

---

³ Evaluační výzkumy prováděl už ve dvacátých a třicátých letech 20. století český pedagog a psycholog V. Příhoda. Viz jeho publikace. V období let 1948 – 1989 nebyla evaluace prováděna, socialistický systém nestál o měření a srovnávání kvality dílčích částí systému.

9.4. Mezinárodní srovnávání vzdělávacích výsledků ve výstupech OECD

OTÁZKY A ÚKOLY K SAMOSTUDIU:

LITERATURA KE KAPITOLE:

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

VÝZKUMNÉ ZADÁNÍ, PRAKTICKÝ ÚKOL:

DISKUTUJTE:

HLEDEJTE DALŠÍ INFORMACE:

VLASTNÍ PREZENTACE: